

Handläggare
Sara Silwer
Telefon: 08-50810451**Till**
Norra innerstadens stadsdelsnämnd
2023-09-21

Remiss av Förstärkt skydd för den personliga integriteten – behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök

Svar på remiss av SOU 2023:37

Förvaltningens förslag till beslut

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har besvarat en remiss av betänkandet *Förstärkt skydd för den personliga integriteten – behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök*, SOU 2023:37. Nämndens yttrande ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2023-10-03.

I november 2021 beslutade regeringen att tillsätta en utredare med uppdrag att utreda och ta ställning till behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök. Syftet var att lämna förslag som så långt möjligt motverkar oskuldskontroller, oskuldsintyg, oskuldsingrepp och liknande fenomen samt omvändelseförsök. Uppdraget omfattade bland annat frågeställningar om vilka behov som finns av åtgärder mot så kallade oskuldskontroller, oskuldsintyg, oskuldsoperationer och liknande fenomen samt om detta ska kriminaliseras.

Utredningen finner att utförande av oskuldskontroller och oskuldsingrepp samt utfärdande av oskuldsintyg förekommer i Sverige. Utredningen föreslår bland annat en ny straffbestämmelse om oskuldskontroll i fjärde kapitlet brottsbalken, och även en utökning av möjligheten att besluta om utreseförbud enligt 31 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Vidare föreslår utredningen att underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott ska kriminaliseras.

Förvaltningen välkomnar utredningens uttalade ambition att i sitt uppdrag utgå från att stärka barn och ungas samt hbtqi- och funktionsnedsatta personers rättigheter. Förvaltningen delar också

utredningens bedömning vad gäller ändring av reglerna om utreseförbud i LVU då det kan bidra till att öka skyddet ytterligare för barn och unga samt hbtqi- och funktionsnedsatta personer.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner tjänsteutlåtandet och överlämnar det som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har av kommunstyrelsen ombetts besvara en remiss av betänkandet *Förstärkt skydd för den personliga integriteten – behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök*, SOU 2023:37.

Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, socialnämnden, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna i Farsta och Skärholmen.

Nämndens yttrande ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2023-10-03.

Ärendet

I november 2021 beslutade regeringen att tillsätta en utredare med uppdrag att utreda och ta ställning till behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök.

Syftet med utredningen har varit att lämna förslag som så långt möjligt motverkar oskuldskontroller, oskuldsintyg, oskuldsingrepp och liknande fenomen samt omvändelseförsök. Utredningens förslag har lämnats i betänkandet *Förstärkt skydd för den personliga integriteten – behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök*, SOU 2023:37.

Utredningens uppdrag har omfattat följande frågeställningar:

- Vilka behov av åtgärder finns mot så kallade oskuldskontroller, oskuldsintyg, oskuldsoperationer och liknande fenomen.
- Om underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott bör kriminaliseras.
- Vilket straffansvar som finns gällande så kallade omvändelseförsök av HBTQ-personer och om det straffrättsliga skyddet bör förstärkas.
- Om oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsoperationer ska kriminaliseras.

De lagändringar som utredningen presenterar föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Förekomsten av oskuldskontroller, oskuldsingrepp och utfärdande av oskuldsintyg

Utredningen har bestått i att inhämta kunskap om förekomsten av så kallade oskuldskontroller, utfärdande av oskuldsintyg, oskuldsoperationer och liknande fenomen. Nedan följer en kort redogörelse för de olika begreppen som benämns i utredningen samt utredningens förfarande.

En *oskuldskontroll* är en undersökning av en flickas eller kvinnas underliv som genomförs i syfte att bedöma om hon är oskuld eller inte. Ett *oskuldsintyg* är ett intyg utfärdat av en läkare eller någon annan betrodd person i vilket en flicka eller kvinna direkt eller indirekt framställs som oskuld. Ett *oskuldsingrepp* är ett kirurgiskt ingrepp eller en liknande åtgärd i en flickas eller kvinnas underliv som vidtas i syfte att det vid ett senare tillfälle ska framstå som att hon är oskuld.

Utredningen har gått igenom tidigare studier, kartläggningar och uppgifter i media samt tagit del av ärenden hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Utredningen har även skickat frågelistor till lokala och regionala resurscentra samt ideella organisationer som arbetar mot hedersrelaterat våld och förtryck. Även det nationella centrumet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland har lämnat uppgifter. Därtill har utredningen genomfört en enkät via e-post till ungdomsmottagningar och barnmorskemottagningar.

De samlade slutsatserna är enligt utredningen att utförande av oskuldskontroller och oskuldsingrepp samt utfärdande av oskuldsintyg förekommer i Sverige. Uppgifterna tyder enligt utredningen inte på att förekomsten är omfattande, men det kan finnas ett mörkertal då kartläggningen inte kan fånga in de fall där flickor och kvinnor inte söker stöd eller vänder sig till hälso- och sjukvården. Enligt utredningen förekommer det även att flickor och kvinnor med hemvist i Sverige genomgår oskuldskontroller och oskuldsingrepp i utlandet.

Utredningens förslag och bedömningar

Kriminalisering av oskuldskontroller och oskuldsingrepp

Utförandet av oskuldskontroller och oskuldsingrepp kan enligt utredningen förstärka eller bekräfta de så kallade hedersnormerna och de felaktiga föreställningarna om den kvinnliga anatomin. Hedersnormer kan enligt utredningen i sin tur leda till våld, hot, kränkningar och inskränkt frihet för de flickor och kvinnor som lever i en hederskontext. Utredningen föreslår således att det införs en ny straffbestämmelse om oskuldskontroll i fjärde kapitlet brottsbalken. Den nya bestämmelsen innebär ett straffansvar för den

som undersöker någon annans kvinnliga könsorgan i syfte att, för egen eller annans del, bedöma om personen är eller framstår som oskuld.

Vidare föreslår utredningen att oskuldsingrepp ska förbjudas genom nya bestämmelser i lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor. Förbudet ska omfatta ingrepp i någon annans kvinnliga könsorgan som görs i syfte att det ska framstå som att personen är oskuld. Den som bryter mot förbudet ska dömas till böter eller fängelse i högst ett år, och lagens rubrik föreslås ändras till lag (1982:316) med förbud mot *oskuldsingrepp och könsstympning av kvinnor*.

Ytterligare ett förslag av utredningen är en utökning av möjligheten att besluta om utreseförbud enligt 31 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Utredningen menar att ett sådant förbud även ska omfatta fall där det finns påtaglig risk för att någon som är under 18 år förs utomlands eller lämnar Sverige i syfte att genomgå ett oskuldsingrepp eller en oskuldskontroll.

Kriminalisering av intygande av sexuell oskuld

Det finns enligt utredningen skäl som talar för en kriminalisering av intygande av sexuell oskuld. Ett sådant intyg menar utredningen kan förstärka och bekräfta hedersnormer och felaktiga föreställningar om den kvinnliga anatomin. Däremot får ett intygande typiskt sett anses mindre integritetskränkande än en oskuldskontroll. Ett förbud mot oskuldsintyg som omfattar samtliga fall skulle enligt utredningen behöva omfatta såväl skriftliga som muntliga intyganden för att bli effektivt. Utredningen menar att det är en mycket långtgående åtgärd att förbjuda var och en att muntligen lämna en uppgift om att någon är oskuld utan koppling till en genomförd oskuldskontroll. Eftersom kriminalisering bör ske restriktivt finns det enligt utredningen inte tillräckliga skäl för en kriminalisering i detta fall.

Underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

Utredningen föreslår att underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott ska kriminaliseras vilket på sikt kan leda till att fler personer som har kännedom om ett förestående tvångsäktenskap eller barnäktenskap känner sig förpliktade att ingripa eller informera myndigheter. Utredningen menar att den som utsätts för ett barn- eller tvångsäktenskap riskerar att lida av livslånga negativa konsekvenser. Var och en som får kännedom om ett äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott bör därför enligt utredningen vara skyldig att anmäla eller på annat sätt avslöja brottet.

Utredningens bedömning av åtgärder mot omvändelseförsök

Utredningen har utgått från den definition av omvändelseförsök som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

har använt i sin rapport *Unga hbtq-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige*: ”påtryckningar och tvång som syftar till att förmå någon att förändra, permanent dölja eller avstå från att leva i enlighet med sin sexuella läggning eller könsidentitet eller uttrycka kön på det sätt personen själv vill”.

Av MUCF:s kartläggning och övriga uppgifter framgår att omvändelseförsök förekommer i Sverige i viss utsträckning. Däremot pekar utredningen på att de i Sverige allvarligaste förekommande påverkansmedlen redan utgör brott. Utredningen menar att det kan handla om att hbtq-personer bland annat utsätts för påverkan genom handlingar som utgör olaga tvång, misshandel, olaga frihetsberövande, olaga hot, äktenskapstvång eller ofredande. Sammantaget ger den nuvarande regleringen enligt utredningen goda möjligheter att ingripa straffrättsligt mot omvändelseförsök. Eftersom kriminalisering inte ska ske i förebyggande syfte ser utredningen ingen anledning att överväga en kriminalisering eller straffskärpning av omvändelseförsök.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Utredningen föreslår att lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska ha följande lydelse:
31 a §1: Om det finns en påtaglig risk för att någon som är under 18 år förs utomlands eller lämnar Sverige i syfte att ingå äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse, könsstympas *eller genomgå ett oskuldsgrepp eller en oskuldskontroll* ska han eller hon förbjudas att lämna Sverige (utreseförbud).

Utredningens bedömning av förslagets konsekvenser
Kriminalisering av oskuldskontroller och oskuldsgrepp bidrar till att skydda barn och unga mot sådana åtgärder, och utredningen menar att genom utökade möjligheter till utreseförbud stärks detta skydd ytterligare. Förslaget till ändring av reglerna om utreseförbud i LVU bör enligt utredningen inte medföra sådana kostnadsökningar för kommunerna som innebär att staten ska kompensera dem. Vidare pekar utredningen på att förslagen även innebär att rättigheterna enligt Barnkonventionen stärks.

En ändring av reglerna om utreseförbud i LVU kan enligt utredningen innebära en viss inskränkning i den kommunala självstyrelsen, dock en proportionerlig sådan. Utredningen finner att socialtjänsten redan idag inom ramen för sitt nuvarande ansvar behöver utreda om barn och unga utsätts för oskuldskontroller och oskuldsgrepp. Om socialtjänsten behöver initiera fler ärenden om utreseförbud blir det enligt utredningen troligtvis inte fråga om mer än ett fåtal ärenden per år.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid socialtjänstavdelningen inom Norra innerstadens stadsdelsförvaltning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar utredningens uttalade ambition att i sitt uppdrag utgå från vad som bedöms vara barn och ungas samt hbtqi- och funktionsnedsatta personers bästa. Förvaltningen delar också utredningens bedömning vad gäller ändring av reglerna om utreseförbud i LVU då det kan bidra till att öka skyddet ytterligare för barn och unga samt hbtqi- och funktionsnedsatta personer.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner tjänsteutlåtandet och överlämnar det som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Jesper Ackinger
Stadsdelsdirektör
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Anders Forsberg
Avdelningschef
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Bilaga

Förstärkt skydd för den personliga integriteten – behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök (SOU 2023:37)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jesper Ackinger, Stadsdelsdirektör	2023-09-07
Anders Forsberg, Avdelningschef	2023-09-07